

EDITORIÁL

Lubica Vitková

Architektonické listy Fakulty architektúry STU – ako fakultný vedecký časopis – vytvárajú priestor predovšetkým na prezentáciu výsledkov vedeckého bádania, zverejňovanie výsledkov vedeckých, vzdelávacích a umeleckých projektov našich akademických pracovníkov či výsledkov výskumu našich doktorandov. Časopis ALFA je základňou na permanentné vzájomné obohacovanie sa a súčasne reflexiou našej tvorivej práce smerom dovnútra inštitúcie, rovnako ako smerom k širokej vedeckej a odbornej komunite. ALFA je zároveň otvorenou platformou na publikovanie prác kolegov z partnerských inštitúcií, je priestorom pre široký odborný diskurz. Na stránkach vedeckého časopisu je na mieste diskutovať aj o samotných výskumných témach, veď akademický časopis – zrkadlo slobodného vedeckého bádania – je priam predurčený na to, aby nastoľoval aktuálne témy.

Akademická pôda je práve ten priestor, ktorý umožňuje slobodu vedeckého bádania, ale súčasne má záväzok reagovať na aktuálne témy výskumu, definované na úrovni Európy a Slovenska. V prípade našej fakulty sa navyše žiada i synchronizácia výskumných tém s prioritami výskumu Slovenskej technickej univerzity. Pritom je nevyhnutné vychádzať z existujúcej produktívnej výskumnej bázy, ako aj potenciálu vedných či umeleckých odborov, ktoré fakulta zastrešuje. Je to základná podmienka našej konkurencieschopnosti pri zapájaní sa do projektov strategického výskumu: do výskumných projektov zo štrukturálnych fondov EÚ a do kľúčových grantových schém európskeho výskumného priestoru.

Aké sú súčasné priority výskumu na Slovensku a vo svete? Ako môžu a majú naše odbory na ne reagovať? O tejto téme sa na fakulte často diskutovalo a diskutuje, bola prezentovaná a premietnutá do stratégií výskumu na Fakulte architektúry STU. Prvá systematická koncepcia, ktorá tieto atribúty reflektovala, bola spracovaná v lete 2011 v súvislosti s kreovaním Univerziténeho vedeckého parku STU (UVP) na Fakulte architektúry ako jeho súčasť – konkrétne formovaním Multimediálneho výskumno-experimentálneho centra architektúry a dizajnu, ktoré je v rámci projektu UVP definované ako Výskumné centrum vývoja výrobku pod vedením profesora Petra Paliatku.¹ V rámci neho sme definovali nasledujúce smery výskumu a experimentu na Fakulte architektúry v oblastiach stanovených univerzitou:

V oblasti aplikovanej informatiky:

- výskum a experimentálna tvorba architektúry prostredníctvom digitálnych technológií,
- modelovanie a simulácia architektonického prostredia.
- V oblasti výskumu prostredia a človeka v ňom:
 - experimentálne „body conscious“ (s ohľadom na človeka) navrhovanie predmetov,
 - univerzálne navrhovanie, výskum a experimentálna tvorba v oblasti navrhovania pre znevýhodnených,
 - experimentálny výskum v oblasti navrhovania ekologickej a udržateľnej architektúry.
- V oblasti materiálového výskumu:
 - výskum historických konštrukcií a materiálov architektonického dedičstva,
 - experimentálny výskum farby v architektúre a jej pôsobenia na človeka.

Ako osobitnú a pre fakultu špecifickú oblasť sme definovali dizajn vo väzbe na kreatívny priemysel.²

Navrhnuté témy boli sformulované na základe relevantných publikačných výstupov a grantovej činnosti. Súčasne boli podložené existujúcou štruktúrou vedeckých pracovísk na fakulte architektúry: Výskumné a školiace centrum bezbariérového navrhovania – CEDA, Výskumné a školiace centrum interiérového dizajnu – REDCID, Laboratórium priestorovej simulácie, EIA centrum, Vzdelávacie a vedecko-výskumné centrum pre obnovu architektonického dedičstva, Výskumné a školiace centrum udržateľnej a efektívnej architektúry – Architektúra 2020.³

Ďalším koncepčným materiálom, ktorý podrobnejšie špecifikoval a aktualizoval už zdefinované oblasti a témy výskumu, bol Návrh strategických výskumných tém FA STU z roku 2016, spracovaný s cieľom zabezpečiť „zvyšovanie vitality, udržateľnosti a konkurencieschopnosti vedecko-výskumnej činnosti na fakulte“. Znovu reagoval na univerzitnú úroveň strategických výskumných tém⁴, rovnako ako na národnú úroveň a kľúčový materiál RIS 3 SK⁵.

Kľúčové témy národnej a univerzitnej úrovne štandardne úzko nadväzovali na existujúce špičkové výstupy a infraštruktúru. V tomto smere sa potvrdila správnosť zadaných tém z predchádzajúceho obdobia, ktoré bolo možné preklopiť do nadradených strategických dokumentov. Vzhľadom na špecifický charakter našich odborov však s istým obmedzením. Na univerzitnej úrovni na tzv. horizontálne výskumné témy: Environmentálne priateľské riešenia a Bezpečnostný výskum. Z národnej úrovne sme pre naše zamerania selektovali témy zamerané na: materiálový výskum a nanotechnológie; udržateľnú energetiku a energie; vybrané okruhy spoločenských vied so zameraním na starnutie populácie a kvalitu života, najmä na aktívne starnutie, odstraňovanie bariér pre znevýhodnených a priateľskú samosprávu; multietnicitu, sociálnu inklúziu a problémy chudoby niektorých skupín obyvateľstva.

Z rozvojových tendencií v perspektívnych oblastiach špecializácie a Val kapacít pre dizajn, architektúru a urbanizmus sú relevantnými témami najmä: inteligentná a priemyselná doprava; vývoj riešení v kontexte adaptácie na zmenu klímy a posilňovania vnútornej bezpečnosti.

Do tretice sa na fakulte aktuálne spracúva Rozvojová stratégia STU ako výskumnej inštitúcie⁶. Stratégia opäť nadväzuje na nadradený národný dokument IP RIS 3⁷. Zo stanovených piatich domén inteligentnej špecializácie sú pre našu fakultu relevantné tri: Dopravné prostriedky pre 21. storočie; Priemysel pre 21. storočie; Zdravie obyvateľstva a zdravotnícke technológie.

Pre odbor Architektúra a urbanizmus je to predovšetkým oblasť kvality života, ktorá zásadným spôsobom ovplyvňuje zdravie človeka. „Základným cieľom je preto skúmanie interakcií človeka so zastavaným prostredím prostredníctvom princípov humánno-centrickeho navrhovania so zameraním na potreby, pocity a požiadavky užívateľov.“ Fakulta preto stavia svoju výskumnú perspektívu v tomto odbore znova na kvalitatívnom výskume zameranom na: simuláciu architektonického a urbanistického prostredia; univerzálne navrhovanie pre znevýhodnených a na tvorbu s ohľadom na človeka; oblasť ekologickej a udržateľnej architektúry.⁸

Pre odbor Dizajn sú kľúčovými výskumnými oblasťami a témami: automobilový priemysel; vývoj metód dizajnérskeho myslenia; aplikácie nových materiálov.⁹

Špecifikácia tém výskumu v akademickom prostredí slobodného bádania, a najmä v prostredí kreatívnych odborov, ku ktorým sa zaraďujeme, sa môže javiť ako zväzujúca a pre nás, najmä vo vzťahu k nastaveným národným a univerzitným prioritám, ako ťažko uchopiteľná. Špecifikácia tém na našej fakulte a ich ukotvenie na zadané priority je nesmierne dôležitá, najmä z hľadiska možnosti byť súčasťou interdisciplinárnych výskumných tímov na našej univerzite (ale aj v zahraničí), ktoré sa podieľajú na riešení strategických výskumných tém a sú špičkové. Bola to dokonca jedna z požiadaviek našej fakulty pri vytváraní Návrhu dlhodobého zámeru STU na roky 2018 – 2023 – budovať špičkový univerzitný výskum ako interdisciplinárny a nadfakultný.

Jasná špecifikácia tém nám pomáha i vnútri fakulty efektívne a zmysluplne využívať náš potenciál. Pomáha nám koncentrovať naše sily v rámci pracovísk, ale predovšetkým naprieč ústavmi, odbormi, zameraniami s priamym prepojením na granty, výučbu a témy dizertačných prác.

Okrem uvedených strategických tém sa našej fakulte otvára celý rad aktuálnych až naliehavých tém viažucich sa na aplikovaný výskum, odrážajúci problémy našej praxe, spoločnosti a kultúry v oblastiach, ktoré zastrešujeme – v oblasti architektúry, urbanizmu, pamiatkovej obnovy, historiografie či tém zameraných na samotné princípy tvorby alebo metodiku výučby umeleckých a technických odborov.

Hovoriť o aktuálnych témach a témach strategického výskumu na stránkach časopisu ALFA považujem za dôležité a hodné opakovania. Pomáha nám uvedomiť si spoločenskú objednávku, tak oficiálnu, ako aj tú, ktorú by sme mali reflektovať ako náš profesionálny záujem a záväzok voči spoločnosti.

- 1 Viac o poslaní a organizačnej štruktúre UVP. Dostupné dňa [26. 4. 2018] na: https://www.stuba.sk/sk/pracoviska/univerzitny-vedecky-park.html?page_id=7054
- 2 Na základe schváleného dokumentu EÚ s názvom Zelená kniha – Uvoľnenie potenciálu kultúrneho a kreatívneho priemyslu, KOM(2010) 183. Dostupné dňa [26. 4. 2018] na: <https://publications.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/b93ac053-db5b-48ef-aa91-1647805ad3e2/language-sk>
- 3 Podľa Organizačného poriadku FA STU platného v roku 2011.
- 4 Návrh strategických výskumných tém STU – Kolégium rektora, 10. 2. 2016, bod 3.
- 5 Poznatkami k prosperite – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky, 2013, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 665/2013 dňa 13. 11. 2013. Dostupné dňa [26. 4. 2018] na: <https://www.opvai.sk/ris3/>
- 6 Je súčasťou Plánu rozvoja STU na obdobie 2018 – 2023 a jej fakult z pohľadu výskumno-vývojových a inovačných aktivít. Pripomienkovaný súčasťami STU v Bratislave a schválený na KR dňa 4. 4. 2018 ako bod 2.
- 7 Plán rozvoja STU na obdobie 2018 – 2023 a jej fakult z pohľadu výskumno-vývojových a inovačných aktivít. Pripomienkovaný súčasťami STU v Bratislave a schválený na KR dňa 4. 4. 2018 ako bod 2.
- 8 Stanovené a postúpené nosné témy za FA STU pre Rozvojovú stratégiu STU ako výskumnú inštitúciu.
- 9 Tamže.